

УДК 378.22-021.66:[001.891:005.336.2](477)
<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-79-45-51>

ВАСИЛЬ КАПЛІНСЬКИЙ

<https://orcid.org/0000-0003-0829-1079>
vasuliukaplinskiy@gmail.com
доктор педагогічних наук, професор кафедри
педагогіки і освітнього менеджменту
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ОЛЬГА АКИМОВА

<https://orcid.org/0000-0001-6988-6258>
sopogov@ukr.net
доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри педагогіки і освітнього менеджменту
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ОЛЬГА ПІНАЄВА

<https://orcid.org/0000-0002-8829-1388>
pinolga00@gmail.com
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і освітнього
менеджменту
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ПРОБЛЕМИ, ФАКТОРИ УСПІШНОСТІ

В статті розкриваються проблеми і фактори успішності виховання в умовах інноваційних процесів, здійснюється аналіз позицій за і проти виховання. Наголошується, що пошукова діяльність сучасного педагога має бути зорієнтована лише на ті інновації, які є прогресивними, не завдають шкоди й відкривають нові можливості в розвитку студентів. Фактори успішності виховання у статті називаються секретами успішного виховання, один з яких полягає у забезпеченні контакту з вихованцями, саме того взаємного контакту, який з позицій гуманної психології називається внутрішнім (духовним) контактом і базується на емоційній єдності та взаємоприйнятті суб'єктів педагогічної взаємодії на противагу зовнішньому контакту, що власне є лише його видимістю.

Ключові слова: виховання, інноваційні процеси, критика виховання, фактори успішності виховання.

VASYL KAPLINSKYI

<https://orcid.org/0000-0003-0829-1079>
vasuliukaplinskiy@gmail.com
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the
Department of Pedagogy and Educational Management
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical
University
Ostrozkyi Str., 32, Vinnytsia

OLHA AKIMOVA

<https://orcid.org/0000-0001-6988-6258>
sopogov@ukr.net
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Pedagogy and Educational
Management
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University,
Ostrozhskeho St., 32, Vinnytsia

OLHA PINAIEVA

<https://orcid.org/0000-0002-8829-1388>
pinolga00@gmail.com
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the
Department of Pedagogy and Educational Management
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University
Ostrozkyi Str., 32, Vinnytsia

EDUCATION IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE PROCESSES: PROBLEMS, SUCCESS FACTORS

The article reveals the problems and factors of success of education in the context of innovative processes, analyzes the positions for and against education. It is emphasized that the search activities of a modern teacher should be focused only on those innovations that are progressive, do not cause harm and open up new opportunities for student development. The innovation process is understood as a complex activity of creating, predicting the effectiveness, assimilating, using and disseminating innovations. It is associated with updating and modifying the content, forms and methods of education, adapting the educational process to new social and historical conditions. It is emphasized that the methods of educational influence should be evaluated in terms of their usefulness and focus

on quality results. Orientation to the new cannot be an end in itself for pedagogical innovation. In parallel with the modernization of forms and methods of education, it is necessary to discover and use new opportunities of traditional ones, the potential of which can be revealed only with appropriate communication support, to give preference not to external effects, no matter how modern and innovative they are, but to the content itself, its depth, relevance, novelty, correspondence to the interests and life experience of those whom we influence.

The article calls the factors of successful education the secrets of successful education, one of which is to ensure contact with students, namely the mutual contact that, from the standpoint of humane psychology, is called internal (spiritual) contact and is based on emotional unity and mutual acceptance of the subjects of pedagogical interaction, as opposed to external contact, which is actually only its appearance. The next secret is a clear understanding of the specific features of education, the logic of educational influence, and the consideration of those components without which there will be no success: external influence, its acceptance by the student, transition to the inner plan of his or her personality, and aftereffects and changes. The third secret concerns the hidden nature of education, when the student does what the educator needs, but of his or her own free will, when you educate as if you are not educating. Since the theory is a guide to the practice of education, we cannot ignore the fundamental provisions that are important for ensuring educational influences, which are developed by general pedagogy. Observations show that for students, theory often exists on its own, and practice seems to be outside of theory, so scientific provisions are perceived as something abstract, detached from life.

Key words: education, innovative processes, criticism of education, factors of educational success.

В сучасних умовах співіснує дві стратегії організації виховного процесу: традиційна та інноваційна. Традиційна останнім часом піддається критиці, але вона також може забезпечувати успішні результати, якщо не «застигає в стереотипі», а постійно оновлюється та вдосконалюється.

Інноваційна форма проявляється в особливих способах діяльності, що виходять за рамки традиційних, оскільки інновації передбачають зміни, оновлення в плані створення нового або адаптування вже відомого до нових умов. Розглядаючи це важливе питання в контексті динаміки сучасного розвитку суспільства, ми погоджуємось з думкою про те, що педагог не повинен у своїй діяльності відставати від суспільних процесів і ігнорувати інноваційний чинник. Для сучасного вчителя має бути характерна відкритість новому й здатність до прогресивних змін [8, с. 32].

Однак, спираючись на науковий доробок відомих учених, в якому здійснено аналіз інноваційних підходів у педагогіці (І. Підласий, Г. Селевко, І. Дичківська, М. Бургін та ін.), зауважимо, що інновації не є і не можуть бути самоціллю. Вони лише тоді доцільні, коли забезпечують якість навчання та виховання. Не кожне нововведення, як вважають вказані науковці, є раціональним і прогресивним. Інколи нововведення, навпаки, можуть дестабілізувати функціонування педагогічної системи й створити додаткові труднощі. Пошукова діяльність сучасного педагога має бути зорієнтована на ті інновації, які є прогресивними, не завдають шкоди й відкривають нові можливості у вихованні.

Істотною ознакою виховання є те, що воно має не тільки зовнішній бік а й внутрішню сторону (ті внутрішні зміни в структурі особистості, які відбуваються унаслідок зовнішніх впливів). В цьому плані доречно буде процитувати лист з фронту, який надійшов в месенджер від випускника факультету фізичного виховання і спорту: «Я лише зараз під час війни зрозумів по-справжньому, який важливий той метод, про який ви неодноразово розповідали і наводили приклади. МЕТОД ВИБУХУ. Щоб людина змінилась, потрібне потрясіння, вибух. Коли все теплично і комфортно, людина не змінюється. Позитивні зміни відбуваються через боляче, через страшно. Інакше внутрішніх змін не буде. Я лише тут зрозумів, що часом те, що нам здається крахом усіх наших надій, трагедією, горем та бідой, здатне стати переломним моментом в переосмисленні свого життя. Лише в такі моменти з'являється шанс отямитись, прозріти і задуматись над тим, що ти неправильно жив і тратив життя на пусте. Ніколи раніше не думав, що до зміни світогляду, до Бога, людина приходять через складні життєві ситуації, через кризу. Якщо залишусь живим, я буду іншим, про що і прошу Бога».

Мета статті полягає в аналізі проблем та факторів успішного виховання здобувачів вищої освіти в умовах інноваційних процесів.

Нерідко саме внутрішня сторона виховання залишається поза нашою увагою. Як не прикро, але частіше це відбувається тоді, коли ми звертаємось до тих чи інших інновацій. Чи завжди інновації, назви яких зовнішньо привабливі на слух, зможуть забезпечити вплив на почуття, внутрішнє сприйняття почутого, емоційний відгук, емоційний контакт, співпереживання, роздуми стосовно почутого, післядію, що є головним показником ефективності виховних впливів?

Педагогічна інноватика полягає в постійному пошуку й упровадженні нових, максимально ефективних ідей, засобів та технологій виховання. Для неї вихідними є поняття «нове», «нововведення», «інновація», «ефект новизни», «інноваційний освітній процес», «інноваційна діяльність». Під інноваційним процесом науковці розуміють комплексну діяльність зі створення, прогнозування ефективності, засвоєння, використання та поширення нововведень. Він пов'язаний з оновленням і модифікацією змісту, форм і методів виховання, адаптації виховного процесу до нових суспільно-історичних умов. Наголосимо, що способи виховного впливу необхідно оцінювати з точки зору їх корисності і орієнтації на якісний результат. Орієнтація на нове не може бути самоціллю

педагогічної інноватики. Можна накидати масу інновацій, так і не забезпечивши успішності виховних впливів, а можна застосувати традиційні методи виховання і домогтись блискучих результатів. Все залежить від чинників, про які йтиметься нижче. Це говорить про те, що паралельно з модернізацією форм і методів виховання, необхідно відкривати і використовувати нові можливості традиційних, потенціал яких може бути розкритий лише при відповідному комунікативному забезпеченні; надавати перевагу не зовнішнім ефектам, які б вони не були сучасними і інноваційними, а самому змісту, його глибині, актуальності, новизні, відповідності інтересам і життєвому досвіду тих, на кого ми впливаємо.

Інновації в освіті в сучасних умовах здебільшого базуються на покладені в основу нової української школи концепції вільного виховання, яку ще називають концепцією невтручання. Такий підхід до визначення мети виховання і розуміння його сутності характерний для філософії і педагогіки екзистенціалізму, яка пропонує невтручання педагога в пошук людиною своєї суті і заперечує потребу в будь-яких виховних впливах на людину. Відомо, що на думку екзистенціалістів, кожна людина – унікальне явище, і якщо педагог здійснює цілеспрямований вплив, він ставить вихованця у певні рамки, якими обмежує процес його розвитку, таким чином руйнуючи індивідуальне, своєрідне та унікальне в його особистості. Саме тому представники екзистенціальної течії в педагогіці основну увагу приділяють окремій особистості, її унікальному внутрішньому світу і власному вибору. А головне завдання педагога вбачають у тому, щоб допомогти дитині самореалізуватись, забезпечити відповідність діяльності її природі, здійснити той вибір, який найбільшою мірою відповідає внутрішньому світу дитини [6, с. 41].

Звідси заперечення виховання як цілеспрямованого впливу. Питання дискусійне, і нам цікаво було знати точку зору на такий підхід до виховання студентів. З цією метою на практичному занятті з дисципліни «Основи виховної діяльності» їм було запропоновано уявити перед собою терези. Викладач запропонував на одну чашу «ставити» аргументи «за виховання», а на другу аргументи «проти виховання» і висловити власну думку про те, яка чаша, на їхній погляд має переважити, тобто, які аргументи є вагомішими. Аргументами були цитати відомих людей. Спочатку наведемо цитати, зміст яких заперечує виховання: *«Найперше, чого має навчитись вихователю – як не виховувати дитину...»* (Жан-Жак Руссо); *«Від усякого виховання, друже, рятуйся на всіх вітрилах»* (Вольтер); *«Виховання псує, а не виправляє людину»* (Лев Толстой); *«Ми взяли створити школу, в якій дітям надавалась би свобода бути самими собою. Для цього ми повинні були відмовитись від будь-якої дисципліни, будь-якого управління, будь-якого навчання, будь-яких моральних повчань»* (Олександр Нілл, засновник школи абсолютної свободи особистості на півдні Англії «Саммерхіл»); *«Дитина від народження може брати на себе відповідальність за свої вчинки і не потребує контролю і виховання. Вона має робити все за власним бажанням»* (із праці німецького журналіста Е. фон Браунмюля «Антипедагогіка. Нариси про скасування освіти»). Зауважимо, що антипедагогіка – педагогічна течія, яка ґрунтується на відмові від виховання. Цей термін вперше застосував німецький професор Г. Купферр (1974), а далі ідеї антипедагогіки стали пропагувати також К. Берейтер (США), М. Манноні (Франція), Г. фон Шенебек (Німеччина), А. Міллер (Швейцарія), Б. Сліверський (Польща) та ін. Всі вони радикально відкидають необхідність виховання й освіти, оскільки вважають їх спрямованими на деперсоналізацію.

Наступні висловлювання про необхідність і важливість виховання в глобальних масштабах студенти «клали» на другу чашу терезів. Цитати говорять про те, що науково-технічний прогрес повинен йти в ногу з моральним, який неможливий без виховання моральних норм і способів поведінки. В протилежному випадку, якщо науково-технічний прогрес супроводжується моральним регресом, відбувається дисбаланс, який ми сьогодні особливо гостро відчуваємо: *«Майбутнє людства залежить не від науково-технічного прогресу, а від виховання, головним чином морального. Прогрес, який ігнорує моральні цінності, в кінці кінців стає регресом»* (Альберт Ейнштейн); *«Якщо ми рухаємось вперед в знаннях, а відстаємо в засвоєнні моральних норм, то ми більше рухаємось назад, ніж уперед»* (Аристотель); *«Знання в руках невихованої, аморальної людини – це меч в руках божевільного»* (Микола Пирогов); *«Навіщо вивчати науки, якщо вони не служать моральності»* (Костянтин Ушинський). Зауважимо, що людина, в якій відсутній моральний стрижень, який формується переважно в процесі виховання, нерідко втрачає життєві орієнтири, рано чи пізно стає незадоволено життям, відчуває внутрішню порожнечу і духовну кризу. А духовна криза спричиняє кризу життя взагалі. З іншого боку, відсутність морального стрижня породжує легке, поверхове ставлення до життя, яке стає хворобою нашого часу. Так, у поведінці молодих людей ми нерідко спостерігаємо брак серйозності. Безтурботний стиль життя для багатьох стає нормою.

В усіх висловах, які прозвучали вище, серйозна інформація для роздумів і матеріал для дискусії. Але хотілося б спрямувати подальші міркування щодо виховання в інше русло і звернутись до окремих, випробуваних на практиці, секретів виховання.

Для того, щоб успішно виховувати, необхідно розташувати до себе, а розташувати допомагає спілкування. Лише правильно організоване спілкування робить учнів виховуваними. Де немає

спілкування, там управління дітьми неможливе, вони не чують старших. А важкі діти – це ті діти, в яких немає духовних та душевних контактів з дорослими.

Отже, один із важливих секретів успішного виховання полягає у забезпеченні контакту з вихованцями, саме того взаємного контакту, який з позицій гуманної психології називається *внутрішнім (духовним) контактом* і базується на емоційній єдності та взаємоприйнятті суб'єктів педагогічної взаємодії на противагу зовнішньому контакту, що власне є лише його видимістю або грою в нібито нормальні стосунки, коли під маскою зовнішньої доброзичливості може приховуватись абсолютна байдужість і навіть антипатія. Можуть бути слова гарні чи погані, як зауважував один з педагогів-новаторів, можуть бути дії і вчинки вдалі чи невдалі. Але якщо взаємні відносини правильні, вони поправлять невдало сказане слово і невдалі дії. І навпаки, якими б не були гарними слова і справи, якщо відсутні гуманні взаємовідносини, в кінцевому результаті виникають проблеми.

З метою визначення чинників, що сприяють забезпеченню саме такого контакту ми, досліджуючи цю тему, використали методику незакінчених речень, серед яких було питання «Вважаю, що викладач, який прагне забезпечити взаємний контакт зі студентами, обов'язково повинен...». В результаті узагальнення відповідей, було визначено головні чинники його забезпечення: прихильність до студентів; прагнення зрозуміти студентів (їхній внутрішній світ, інтереси, потреби, позицію, індивідуальні особливості); прийняття студента таким, яким він є або безумовне позитивне ставлення до особистості студента; співпереживання; прояв уваги та турботи (допомога, педагогічна підтримка та педагогічний супровід); довіра та щирість у взаємостосунках (відсутність подвійних стандартів поведінки) [10, с.311]. Таким чином, ключовими словами формули духовного контакту можна вважати таких 5 дієслів: *любити, розуміти, приймати людину такою, якою вона є, співпереживати і допомагати*.

Що стосується першого дієслова цієї формули – любити, то, на наш погляд, його педагогічну суть найкраще передають слова Антона Макаренка, який був визнаний ЮНЕСКО кращим педагогом ХХ століття, а його книга «Педагогічна поема» – кращою книгою про виховання [3]. Саме в ній він писав: *«Мені ніколи не подобалася та думка інтелігентська, ніби діти люблять лише такого вчителя, який до них любовно ставиться, який їх пестить. Я з цим ніяк не можу погодитись. Ви можете бути з ними сухими в найвищій мірі, вимогливими до прискіпливості. Ви навіть можете не помічати, якщо вони стирчать у вас під рукою. Ви можете байдуже ставитись до їх симпатій. Але якщо ви сяєте успіхами, знаннями, вдачею, то спокійно, не озирайтесь. Вони всі на вашому боці. І вони не зрадять. Не має значення, в чому виявляються ці ваші здібності, і не важливо, хто ви такий.*

І навпаки. Якими б ви не були цікавими у спілкуванні, добрими та привітними, якими б ви не були симпатичними у побуті чи у відпочинку, якщо ваша справа супроводжується невдачами і провалами, якщо на кожному кроці видно, що ви своєї справи не знаєте, якщо все у вас закінчується браком чи пишком, ви ніколи нічого не заслужите, окрім зневаги. Звичайно, має бути і любов. Але я завжди доводив, що любов – це результат. А мені казали – метод».

Наступний секрет полягає в чіткому усвідомленні, по-перше, специфічних особливостей виховання; по-друге логіки виховного впливу і врахування тих складових, без яких не буде успіху. Конкретизуємо, яких саме складових. Безперечно, виховання передбачає, перш за все, *зовнішній вплив*. Другий момент – його *прийняття* вихованцем і *перехід у внутрішній план* його особистості. Але тут може бути опір, перешкоди. Виховна інформація проходить через фільтр довіри і недовіри. Вона може бути корисною і правильною, але не пропущеною фільтром в силу закритості для неї каналу довіри. Тому на етапі зовнішнього впливу ми повинні робити все необхідне, щоб дати нашій виховній інформації зелене світло. І насамкінець – *післядія*, зміни. Ми не виховуємо, якщо не викликаємо змін.

Ще один секрет стосується прихованого характеру виховання, коли вихованець робить те, що потрібно вихователю, але за власним бажанням, коли виховуєш, ніби не виховуєш.

Наступний є чи не найголовнішим секретом виховання. Він стосується особистості педагога. Звертаємось до почутих колись на одному з педагогічних форумів слів і супроводжуємо їх фразою: «Сильніше не скажеш»: *«Ми говоримо, що виховувати важко. Так, важко і буде важко до тих пір, поки ми будемо хотіти виховувати своїх дітей чи будь-кого, не виховуючи себе. Якщо ми зрозуміємо, що виховувати інших можливо лише через себе, лише виховуючи себе, то питання виховання відпаде саме по собі. Залишиться тільки питання життя: як потрібно жити самому?»* А якщо педагог є авторитетом, то вже сам по собі авторитет стає носієм суттєвого впливу на вихованця.

Відомо, що «педагог» перекладається як «дітоводитель», тобто той, хто веде за собою інших. Тому викладачу потрібно одночасно «вести» і себе до себе освіченішого, цікавішого, мудрішого, тримаючись того напрямку, що виводить на шлях авторитету. А вже авторитет авансуватиме успіх не лише особисто викладачу і його педагогічним впливам, а й навчальній дисципліні, яку він

викладає, оскільки чим вищий авторитет, тим більш важлива для студентів наука, провідником якої він є.

Переконливими є результати нашого опитування студентів щодо складових авторитету, узагальнені методом контент-аналізу, які вони найчастіше називали, продовжуючи речення: «Авторитет викладача закладу вищої освіти, в першу чергу, залежить від...».

По-перше, студенти зазначали високий рівень знань, ерудицію, загальний світогляд. *По-друге*, належний рівень внутрішньої культури, що передбачає послідовність у своїх діях, стриманість, єдність між словами і вчинками. *По-третє*, наявність власної позиції та прояв індивідуальності, адже, щоб бути авторитетним, викладач повинен», боятись жити в згоді з нав'язаними стереотипами, боятись «бути як більшість», пливати за течією, бути конформістом, котрий сьогодні кричить: «Осанна!», а завтра: «Візьми, візьми, розіпни Його!». *По-четверте*, тактовність, що означає почуття міри та обережність у спілкуванні, вміння спілкуватись не ображаючи, не принижуючи, не зачіпаючи гідність. Іншими, не менш важливими компонентами авторитету студенти називали неформальний підхід до виконання своїх обов'язків, вміння спілкуватись на рівних, не підкреслюючи своєї вищості; почуття розумного і доречного гумору [10, с.313-314].

І ще один секрет, дуже важливий. Оскільки теорія є керівництвом до практики виховання, не можна залишати поза увагою ті важливі для забезпечення виховних впливів фундаментальні положення, які розробляє загальна педагогіка. Спостереження свідчать, що для студентів часто теорія існує сама по собі, а практика ніби знаходиться поза теорією, тому наукові положення сприймаються як щось абстрактне, відірване від життя.

Не враховуючи, наприклад, закономірностей виховання, ми не зможемо забезпечити його результативності, оскільки не будемо знати, які зв'язки та залежності її обумовлюють. Не знаючи принципів виховання, неможливо забезпечити його ефективності, оскільки це ті вихідні положення, від дотримання яких залежить успішність цього процесу. Залишаючи поза увагою психологічні механізми виховання (емоційне обумовлювання, наслідування, ідентифікацію, конформність, вживання в соціальну роль та ін.), ми не будемо знати, якими шляхами розвивається мотиваційно-ціннісна сфера особистості як важлива умова успішності виховних впливів. Заохочувальні та гальмівні прийоми виховного впливу допоможуть, з одного боку, зміцнити віру вихованців у свої сили і надихнути їх на подальші успіхи у навчанні, з іншого, пригальмувати негативні прояви поведінки, примусити отямитись, прозріти, коли в цьому виникне потреба [8; 10].

Останнім часом, коли ми стали орієнтуватись на нові знання або практико орієнтовані інновації, одночасно стала поширюватись думка про те, що фундаментальні знання старіють (у свій час як альтернатива навіть появились університети сучасних знань). Однак, на наш погляд, концепція старіння фундаментальних знань є хибною і шкідливою. Фундаментальна наука не менш, а більш важлива, ніж прикладна. Прикладне знання йде за фундаментальним і його результати визначають на десятиліття прикладну тематику, яка вже потім стає важливим драйвером, прогресивним брендом. Носій нового знання без фундаментального не є повноцінним, тому небезпечно, роблячи ставку лише на інновації, відмовлятись від класики, класики, яка перебуває поза часом, не замулюється часом.

Ігнорувати її – це все одно, що відмовитись від бази, від фундаменту. Саме класика, як і культура, завжди має аксіологічний (ціннісний) вимір, адже вона зберігає лише те, що становить цінність, що є вагомим у контексті історичного розвитку. Все, що цінності не має, класикою, як і культурою, не зберігається. Новації, бренди появляються під впливом моди, зміни ідеології і зникають, а класика вічна. Потрібен баланс. І тільки баланс, який буде тоді, коли ми в погоні за інноваціями не будемо ігнорувати класику, а будемо дивитись на неї в контексті сучасних змін, по-новому. Тоді і класика буде в тренді.

Замість висновків завершимо цитатами студентів про вплив науки про виховання на них самих. Повірте в їхню щирість. Для відвертості були створені всі умови, коли вони на останній парі продовжували речення «Особисто для мене педагогіка була тією дисципліною, яка...»

...Особисто для мене слово «виховання» було просто словом, яке залишалось поза рамками моїх життєвих та майбутніх професійних інтересів. На одній з перших лекцій я збагнув секрети виховання і вони мене зацікавили. У мені прокинувся інтерес до таємниць цього процесу, який з кожним наступним заняттям закріплювався і збільшувався. Особливо його стали підігрівати педагогічні фільми, я став цікавитись книгами з проблем виховання, я став помічати, що його методи і прийоми такі ж справжні і дієві, як і прийоми боротьби, якою я займаюсь...

...Ця дисципліна змінила моє ставлення до сім'ї і сім'ї до мене. Зі своїм старшим братом я часто конфліктував. Недавно вирішив звернутись до одного з прийомів виховної взаємодії і отримав результат: брат погодився, що помилявся, і попросив вибачення. Я теж перепросив його, і зараз ми найкращі друзі, справжні брати. Думаю, що цей приклад лише початок збагачення мого досвіду у моїй голові та змін у моїй поведінці.

...Цей предмет надав мені реальну допомогу в моїй тренерській роботі. Я збагнув, який важливий той аспект нашої діяльності, який називається вихованням. Це умови, без яких

коефіцієнт корисної дії наших зусиль низький. Я працюю в комерційній спортивній установі з дітьми заможних батьків. Випробовував на них те, що зміг запам'ятати, і все на 100% спрацьовувало. І ще – предмет відкрив для мене «потаємні ходи підходу» до батьків.

...Цей предмет надихнув мене бути не просто тренером, а тренером-вихователем. Без цього я не зможу стати позитивним героєм у житті своїх вихованців, авторитетом і майже рідною людиною. Але не лише надихнув, а й неабияк підготував.

...Я повірив у велику силу виховання насамперед тому, що я відчував його сильний вплив на себе самого. Я не встиг отямитись, як почав змінюватись із середини. І це тому, що в моєму житті з'явився авторитет. Кожна пара – це ніби окрема частинка мозаїки, склавши яку, я зрозумів, що став зовсім іншою людиною.

Література

1. Авторські педагогічні технології в освітньо-виховному середовищі вищої школи: колект. монографія / за ред. Акімової О. В., Каплінського В. В. Вінниця, ТОВ «Ніланд ЛТД». 2015. 180 с.
2. Акімова О. В., Каплінський В. В., Хамська Н. Б. Методичні рекомендації до комплексного екзамєну для студентів спеціальності «Педагогіка вищої школи» освітньо-кваліфікаційного рівня магістра. Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2015. 49 с.
3. Галузяк В. М., Сметанський М. І. А.С.Макаренко і В.О.Сухомлинський: дві парадигми виховання. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2000. №7. С. 35-40.
4. Галузяк В.М. Педагогіка: навчальний посібник/ В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. 3-є вид., випр. і доп. Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2006. 400 с.
5. Губіна С.І. Моральне виховання школярів у педагогічній спадщині В.Сухомлинського. *Професійне становлення особистості майбутнього вчителя: колективна монографія* / О. В. Акімова, В. М. Галузяк [та ін.]. Вінниця : "Твори", 2019. С. 107-135.
6. Гуревич Р.С., Каплінський В. В. Лекторська майстерність викладача вищої школи як важлива умова успішності викладацької діяльності. *Наукова школа академіка І.А. Зязюна у працях його соратників та учнів: матер. наук.-практ. конф.* Харків: НТУ «ХПІ», 2017. С.13 – 17.
7. Каплінський В. В., Асаулюк І. О. Основи виховної діяльності вчителя фізичної культури: навчальний посібник. Вінниця: ПП «ТД «Єдельвейс і К», 2014. 294 с.
8. Каплінський В., Фрицюк В. Підготовка майбутніх учителів до виховної діяльності в умовах цифровізації освіти. *Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society : монографія*. У 2 т. Т. 2 ; за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. С.68-81.
9. Каплінський В. В. Застосування інноваційних педагогічних технологій при викладанні дисциплін педагогічного циклу. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2014. Вип. 41. С. 32 – 38.
10. Каплінський В. В. Підвищення якості виховної діяльності як важливої складової професійного становлення вчителя фізичної культури (з досвіду роботи). *Університет – школа: співпраця в умовах євроінтеграції: монографія* /Акімова О. В., Фрицюк В. А., Троян Г. В. [та ін.]. Вінниця: «Твори». 2019. С. 193 – 216.
11. Каплінський В. В. Система професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки у педагогічних університетах: дис. ... докт. пед. наук. Вінниця, 2019. 481 с.
12. Хникін О. В., Каплінський В. В. Організаційно-педагогічні умови виховання морально-вольових якостей підлітків у процесі позашкільної роботи з фізичної культури. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2022. Вип. 70. С. 67 – 73.
13. Kaplinsky V., Svyshch N., Grytsyk N. Influence on emotional sphere of future teacher's personality in the process of it's general pedagogical teacher training (practical aspect). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15*. Вип. 5 (125) 20. 2020. С.9 – 18.
14. Oksana Shportun, Vasiliy Kaplinsky, Olga Akimova, Zhanna Sydorenko, Tetyana Kamenshchuk. Features of psychosomatic manifestations in internally displaced persons during the war. *Ad alta: journal of interdisciplinary researchspecial issue no. 14/01/XLII. (VOLUME 14, ISSUE 1, SPECIAL ISSUE XLII.)*. The Authors (May, 2024)/ P. 99-107.

Reference

1. Avtorski pedahohichni tekhnolohii v osvitno-vykhovnomu seredovyshchi vyshchoi shkoly [Original pedagogical technologies in the educational and educational environment of a higher school]: kolekt. monohrafiia / za red. Akimovoi O. V., Kaplinskoho V. V. Vinnytsia, TOV «Niland LTD». 2015. 180 s.
2. Akimova O. V., Kaplinskyi V. V., Khamska N. B. Metodichni rekomendatsii do kompleksnoho ekzamenу dlia studentiv spetsialnosti «Pedahohika vyshchoi shkoly» osvitno-kvalifikatsiinoho rivnia mahistra [Methodological recommendations for the comprehensive exam for students of the specialty "Pedagogy of the higher school" of the master's educational and ication level]. Vinnytsia: TOV «Firma «Planer», 2015. 49 s.
3. Haluziak V. M., Smetanskyi M.I. A.S.Makarenko i V.O.Sukhomlynskyi: dvi paradyhmy vykhovannia [A.S. Makarenko and V.O. Sukhomlynsky: two paradigms of education]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky*. 2000. №7. S. 35-40.